

पुष्प - १९ : मृदुवचन

शब्द जैसे कल्लोळ। अमृताचे।...

१. व्यवहारात अगर रोजच्या जगण्यात आपले वागणे-बोलणेदेखील नेमस्त आणि मृदु असले पाहिजे.
२. जे वास्तव व सत्य आहे तेच बोलावे.
३. सत्य कितीही कडवट असले तरी ते कडू शब्दांनीच सांगितले पाहिजे असे नाही.
४. न पचणारे सत्यदेखील मृदु व सात्विक शब्दांत सांगावे.
५. आपले मन बोलण्याद्वारे प्रगट होत असते. त्यांमुळे मुखातून उमटणाऱ्या शब्दांप्रमाणेच आपले मनही नित्य सात्विक व निरामयच असावे.
६. आपल्या बोलण्याद्वारे समाजात प्रेम, आनंद, स्नेह यांचीच निर्मिती व्हावी, हेच नामदेवराय विठ्ठलाच्या संदर्भात सांगतात.
७. कशा प्रकारचे बोल मुखातून काढू नयेत, हेदेखील ज्ञानोबाराय सांगतात.

संतबोल

- पुढां स्नेह पाझरे। मागां चालती अक्षरें। शब्द पाठीं अवतरे। कृपा आधीं॥ (ज्ञा. १३.२६२)
- तैसें साच आणि मवाळ। मितलें परि रसाळ। बोल जैसे कल्लोळ। अमृताचें॥ (ज्ञा. १३.२६९)
- बोलूं ऐसे बोल। जेणें बोलें विठ्ठल डोले॥ (श्रीनामदेवराय)
- आटु वेगु विंदाणु। आशा शंका प्रतारणु। हे संन्यसिले अवगुणु। जिया वाचा॥ (ज्ञा. १३.२७९)

मंजिरी - १९

१. अभ्यासाचे मूळ साधन म्हणजे शब्द. त्यासाठी शब्दांचे म्हणजेच पर्यायाने भाषेचे ज्ञान चांगलेच हवे.
२. भाषेचे ज्ञान उत्तम असले की आपला भाषाव्यवहार सुभग बनतो.
३. मंगळ, मधुर वाणी, उचित सौम्य शब्दयोजना हे ज्ञानी व्यक्तीचे तसेच संतांचे मुख्य लक्षण.
४. आपला व्यवहार नासतो तो अनादरपूर्ण बोलण्याद्वारेच : त्यांमुळे, आपल्या मुखातून नेहमी अमृतमय गोड शब्दच उमटावेत, हीच संतांची अपेक्षा :
५. समोरच्याच्या अंतःकरणाला आपल्या बोलण्याद्वारे प्रेमाचा स्पर्श घडावा : प्रेममय शब्दांनी समोरच्याचे हृदय आनंदले की आपल्यालाही आनंद आपसूकच होतो.

संतबोल

- मधुरा वाणी ओठीं। तुका म्हणजे वाव पोटीं॥ (श्रीतुकोबाराय)
- मुखीं अमृताची वाणी। देह वेचावा कारणीं॥ (श्रीतुकोबाराय)
- तुका म्हणे सुख पराविया सुखें। अमृत हें मुखें स्त्रवतसे॥ (श्रीतुकोबाराय)
- आकाश दचकेल देख। यालागीं नेदी सैरा हांक। वाचा परिपक्व पीयूख। वचनें परमसुख सर्वासी देतु॥ (ए.भा. ३.४५२)
- त्याचा शब्दु जैं गगनीं भरे। तेणें शब्दानंद चमत्कारें।
- गगनचि निजसुखें भरे। येणें सुखोद्गारें वचनोक्ती॥ (ए.भा. ३.४५३)
- वेचीं तें वचन। जेणें राहे समाधान॥ (श्रीतुकोबाराय)